

ERNEST MICHEL, 't M e s, Oisterwijk, Uitgeverij „Oisterwijk”, 1928.

De concrete poëtische waarde van dezen eerstelingsbundel streeft het geijkte gehalte van een dichterdijk debuut niet voorbij, nochtans bergt deze verzen-verzameling een zeer zuiveren en zeer bijzonderen kern, die haar onmiddelijk van de meeste andere soortgelijke onderscheidt. In de eerste plaats valt het op, dat Ernest Michel's poëzie een zoo hooge mate van directheid en zelfstandigheid bezit, dat zij niet „wegzweeft” naar kleine lyrische stemmingen en dat zij zelden in anderer rhetoriek bevangen raakt. Vervolgens is geheel de achtergrond van des dichters talent e c h t, zonder décors en zonder de valsche bestraling van een voetlicht. In een oogenblik van — helaas! — ongegrond optimisme heb ik bij het lezen van deze verzen aan Perk, maar dan met een zeer sterk „mutatis mutandum”, moeten denken. Waarom? Omdat, ondanks een absoluut wezensverschil tusschen beiden, Ernst Michel in zijn werk iets, een ondefinieerbaar „iets”, schijnt te hebben van het breede, aanvankelijke, van het ganschelijk bloem-in-knop-zijn, dat zoo kenmerkend is voor Perk's poëzie. Men proeft hier „mogelijkheden”, als in weinige onzer jongsten!

Ik wil u uit het gedicht „Aan den haven” ten besluit een fragment citeeren om U de innerlijke vernieuwing te doen gevoelen, die uit de stem van dezen dichter spreekt; een vernieuwing, die, indien zij erin slaagt zich door te zetten en aan anderen mede te deelen van verstrekkende en heilzame gevolgen zal kunnen zijn voor de ontwikkeling onzer jongste dichtkunst, omdat daaruit zou blijken, dat men eindelijk na een betrekkelijk lange, donkere zwerftocht de wegen weergevonden had naar het leven en het volk (niet het proletariaat bij uitstek, a.u.b.!), de aardsche bronnen, die de scheppende persoonlijkheid nu eenmaal nimmer ontberen kan om tot vollen wasdom te geraken.

„Hier wordt de schijn van mijn beschaving
met een vloek verfoeit,
en schreien kàn ik niet.

Wij staan zóó vreemd en weerloos
in ons eigen volk te schand,
dat wij als dichter eerloos
zijn en menschen zonder land.”

Wordt tegenover deze onmiddelijkheid en deze eenvoud niet veel „moderne poëzie” een ongemotiveerde gouden krul aan grootmoeders salonspiegel?

ROEL HOUWINK.

MINCA VERSTER-BOSCH-REITZ, *Gij die mijn schreden leidt*. Amsterdam, Van Holkema en Warendorf's U.M. Geen jaartal.

Dit boek met zijn topzwaren titel vloeit over van banaliteiten. Het is aan den buitenkant van het leven geplukt, waar de bloemen van vloei-papier zijn en de meeldraden en stampers van was. Ik vermoed, dat mevrouw Verster tusschen praten en schrijven niet zoo'n heel groot onderscheid maakt, dat zij praat, zooals ze schrijft en schrijft, zooals ze praat. En ge weet hoe bedenkelijk dit is! Want wat op jours — o vergeten glorie der emancipatie! — en überhaupt in damesgesprekken „intens" en „interessant" kan zijn, is buiten dat wereldje hopeloos banaal en somtijds zelfs — indien we het nauw nemen! — een tikje immoreel. Lezer, meen niet, dat mevrouw Verster een „onzedelijk boek" geschreven heeft, niets ligt haar verder en ge zoudt u deerlijk vergissen, wanneer ge het heimelijk met minder zuivere bedoelingen ter hand neemt; echter... tegenover de quasi-ethiek van de schrijfster is het met de moreele waarde van haar geschiedenis niet zoo heel pluis. Zoo vaak moet een met vlag en wimpel getooide „ethische" strekking een moraal bemantelen, die aan alle kanten bedorven is. Zoo ook hier: het „ethisch" gevoel, dat deze „tragedie" dragen moet is onherstelbaar defect, het is, gelijk het gansche boek, een levenlooze, traditioneele banaliteit. En wat kan daarop zelfs met de beste bedoelingen worden gebouwd? ROEL HOUWINK.

J. M. IJSEL DE SCHEPPER-BECKER en J. VAN RANDWIJK, *Menschen*, tragedie in vier bedrijven en een voorspel. Amsterdam, P. N. van Kampen en Zoon. Geen jaartal.

Er behoort eenige moed toe dit melo-dramatisch tooneel-gevalletje „tragedie" te noemen. Eerlijk gezegd: uw recensent mist dien moed volkomen, tenzij... hij deze betiteling op het schrijven, in samenwerking nog wel, van dit voorspel en vier bedrijven, mag overdragen. In onheroïsche mislukkingen als deze ligt altijd iets tragisch, iets „zielig"-tragisch. Het is alleen jammer, dat ze het publiek afkeerig maken van „goede" litteratuur; en op deze wijze ons noodzaken althans iets te zeggen van wat beter ongezegd had kunnen blijven, wanneer schrijvers niet, al dan niet ondanks hunzelf, nu eenmaal sociale „symbolen" in hun werk geven. En die gaan ons allen onvoorwaardelijk evenzeer aan!

Voor de zooveelste maal doet ons dit dramatisch werk zien, hoe voos en a-menschelijk de z.g. moderne huwelijkstheoriën zijn, hoe door en door bedacht, hoe levens-onwaar. Zij vertegenwoordigen in hun aesthetische „omzetting" een romantiek van de goedkoopste soort, die géén haar beter is (maar dan ook werkelijk geen haar!!!) dan de keukenmeidenromans in vervolgen, waarmede nog zoo trouw wordt gecolporteerd, die niet alleen met kunst — och, dat is heusch het „ergste" niet! —, maar

ook met h e t l e v e n niets hebben uit te staan, die, met andere woorden: kaf zijn, dat roept om het vuur. ROEL HOUWINK.

NICO ROST, *Het nieuwe Tooneel in het nieuwe Rusland*. Arnhem, Van Loghum Slaterus U.M. 1927.

Misschien heeft deze lezing journalistieke waarde; wie haar als „essay” beschouwen wil, wordt in zijn verwachtingen teleurgesteld. Heeft het feit, dat zij het eerst in *De Stem* werd gepubliceerd ons op een dwaalspoor gebracht? Rost schrijft onmiskenbaar vlot, maar zeer oppervlakkig, zoodat zijn beschouwingen niet die beteekenis hebben, welke zij zouden kunnen hebben gehad, indien een diepere geest dan de zijne onze „ooggetuige” zou zijn geweest. Dit is ongetwijfeld te betreuren, want het onderwerp op zichzelf is onze belangstelling ten volle waard.

ROEL HOUWINK.

ALIDA VAN HOUTEN, *Gerrit van Houten*, zijn levensbeschrijving, met 50 reproducties zijner werken, met een inleiding van Ir. G. Knuttel Jr.'s Gravenhage, Martinus Nijhoff, 1928.

„Van een der merkwaardige figuren onder de schilders van het einde der vorige eeuw, Gerrit van Houten, geb. 1866, werd door samenloop van omstandigheden het werk slechts een enkele maal in het openbaar getoond. Ziekte beëindigde voor hem op zeer jeugdigen leeftijd de scheppingsmogelijkheden. Zijn oeuvre werd echter zorgvuldig bewaard en willig getoond aan een kleineren kring van kunstenaars en kunstlievenden, doch bleef voor het groote publiek onbekend.

Thans werd besloten het in ruimeren kring bekend te doen worden door uitgave van een vijftigtal reproducties naar werken van zijn hand, met een nauwkeurig gedocumenteerde levensbeschrijving door zijn zuster Alida van Houten.”

Ziedaar de opzet van dit boek, waaruit wij het werk en den levensloop van een schilder van ongewone begaafdheid leeren kennen, wiens kunstenaarsloopbaan, door tragische omstandigheden, vroegtijdig werd afgebroken, maar van wiens persoonlijkheid wij, o.a. door de publicatie zijner brieven, ons wel een denkbeeld kunnen vormen.

Waar deze brieven, aan familieleden gericht, uit den aard der zaak een min of meer intiem karakter dragen, daar was het de waardeering van de zuster voor den genialen broeder, die over deze bezwaren van persoonlijke aard heen stapte om diens opvatting als schilder tot zijn recht te doen komen. Voor een deel echter bevatten deze brieven meer mededeelingen van particulieren aard dan artistieke inzichten, en het wil mij dan ook toeschijnen dat het vijftigtal reproducties ons den maker beter doen kennen dan zijn uitlatingen over waardeering en miskenning, en zijn meening over het echtpaar Mesdag—van Houten. Uit de afbeeldingen

zien wij den kleurgevoeligen impressionist, die een goed stilleven wist te componeeren, naast den exacten, nauwkeuriger waarnemer van een enkelen boom; wij leeren er den schilder uit kennen die een sterken indruk kreeg van de onstuimige zee of van een ruigen maannacht. Soms doet hij, in weerwil van de mededeelingen in zijn brieven, aan de Fransche impressionisten denken, dan weer aan Vincent van Gogh, of aan Jongkind. En volgen wij nu zijn oeuvre, met zooveel piëteit bijeengebracht en thans gereproduceerd, dat ons een denkbeeld geeft van zijn kunstenaarschap, dan kunnen wij het betreuren dat het dezen schilder met zijn groote begaafdheid niet gegeven is geweest, geheel zijn eigen weg te vinden.

R. W. P. Jr.

JO DE JONG, De Nieuwe Richting in de Kunstnijverheid, W. L. en J. Brusse's Uitgeversmaatsch., Rotterdam.

Het vijf en twintig-jarig bestaan van de V.A.N.K. was voor de firma Brusse of voor mej. Jo de Jong de indirecte aanleiding tot het doen verschijnen van dit overzicht van de geschiedenis der moderne nederlandsche kunstnijverheid.

Een dergelijk werk was niet overbodig, of men het al dan niet als examen-leerboek wil beschouwen. Mij dunkt het vastleggen van namen, data, het afbeelden van representatieve specimina, op zichzelf is al dienstelijk werk. Men moge dit wel eens onderschatten, maar over eenige jaren zijn er misschien niet zoo heel veel menschen meer, die een Jo de Jong zouden kunnen inlichten over de kinderjaren der nederlandsche kunstnijverheid. Dat zij die zelf niet heeft beleefd, is misschien wel een bezwaar, omdat de ingewijde kan nagaan waar zij in deze haar licht opstak, waardoor er, ondanks de juist opzettelijke neutraliteit, toch hier en daar een zekere, ongetwijfeld onbedoelde, subjectiviteit in gekomen is.

Bij het schrijven van een dergelijk historisch overzicht is een critisch beschouwen uitgesloten en moet de schrijfster zich bepalen tot het zoeken van het verband in de verschillende stroomingen, en tot typeering en formuleering der onderscheidene opvattingen. In dit opzicht is mej. de Jong dan ook veelal zeer goed geslaagd, en haar overzicht, van den invloed van Dr. P. J. H. Cuypers af tot op heden, geeft, duidelijk gedocumenteerd, de ontwikkeling der hedendaagsche kunstnijverheid weer.

Voeg daarbij dat eene reeks biografische notities voor later van zeer veel belang zullen blijken en dat een kleine driehonderd afbeeldingen het overzicht verduidelijken, dan blijkt voldoende, dat deze „schets eener geschiedenis der nederlandsche kunstnijverheidsbeweging,” een uitgave is die zeer zeker een leemte in onze kunstnijverheidsliteratuur aanvult.

De uitvoering is, zooals wij dit van de firma Brusse gewend zijn, en daarmee is in dit opzicht alles gezegd.

R. W. P. Jr.